

INIJOSS

İnönü University International Journal of Social Sciences / İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,

Volume/Cilt 9, Number/Sayı 1, (2020)

<http://inonu.edu.tr/tr/inijoss> --- <http://dergipark.gov.tr/inijoss>

ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE

Gönderim Tarihi: 01.02.2020 | Kabul Tarihi: 15.06.2020

İŞLETME SAHİPLERİ VE YÖNETİCİLERİNİN BAĞIMSIZ DENETÇİ ALGISI VE BAĞIMSIZ DENETİMDEN BEKLENTİLERİ*

Prof. Dr. Hakan ERKUŞ

İnönü Üniversitesi İİBF, İşletme İnönü
Üniversitesi
hakan.erkus@inonu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-0925-9396>

Halime KARACA

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Öğrencisi
<https://orcid.org/0000-0003-0218-3851>

Atıf/Citation: Erkuş, H., Karaca, H. (2020). İşletme Sahipleri ve Yöneticilerinin Bağımsız Denetçi Algısı ve Bağımsız Denetimden Beklentileri. *İnönü University International Journal of Social Sciences & İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, (INIJOSS)*, 9(1), 288-312.

Öz

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen hızlı değişim; finansal, sosyal ve kültürel alanda etkisini göstermektedir. Yaşanan bu hızlı değişim sonucu ekonomik gelişmelerle birlikte işletmeler büyüyerek uluslararası alanda faaliyet göstermekte, muhasebe işlemleri daha da karmaşık hale gelmektedir. Bu gelişmeler; doğru ve güvenilir bilgi elde etmenin önemini artırmakta; işletmelerin güvenilir ortak bir finansal raporlama dili kullanmalarını, finansal tablolarının mevzuata uygun hazırlanmasını ve alanında uzman, tarafsız üçüncü kişilerce belirli standartlara göre düzenli olarak denetlenmesini gerekli kılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de faaliyet gösteren Büyük ve Orta Boy İşletmelerin sahip ve yöneticilerinin bağımsız denetçi algısının test edilmesi, bağımsız denetimden beklentilerinin ortaya konulmasıdır. Ülkemiz genelinde bağımsız denetim hizmeti alan şirketler üzerinde anket uygulaması gerçekleştirilmiş ve bu işletmelerin bağımsız denetçi algısı ve bağımsız denetimden beklentileri incelenmiştir. Nicel yöntemle gerçekleştirilen araştırmada veri analizi yapılmıştır. Araştırma da bağımsız denetimin işletmenin iç kontrol sisteminin etkinliğini

* Bu makale “Büyük ve Orta Boy İşletmelerin Sahipleri Ve Yöneticilerinin Bağımsız Denetçi Algısı ve Bağımsız Denetimden Beklentilerine Yönelik Bir Araştırma” isimli Yüksek Lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Söz konusu Yüksek Lisans Tezi İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi Tarafından 2018/1191 Proje Numarası İle Desteklenmiştir

artırdığı, işletme yöneticilerine ve işletmeyle ilgili diğer kesimlere bilgi akışına olumlu katkı sağladığı, bağımsız denetçilerin denetim faaliyetini yürütürken tarafsız ve önyargısız davrandığı, işletmedeki hata ve hilelerin önlenmesine olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağımsız Denetim, Bağımsız Denetçi.

BUSINESS OWNERS AND MANAGERS PERCEPTION OF INDEPENDENT AUDITORS AND INDEPENDENT AUDIT EXPECTATIONS

Abstract

Rapid change in information and communication technologies has taken effect in the financial, social and cultural field. In consequence of this rapid change accompanied by economic developments enterprises operate internationally by growing; accounting transactions are becoming more complicated. These developments increasing the importance of obtaining accurate and reliable information necessitate some occasions which are to use a reliable common financial reporting language by enterprises, to prepare financial statements in accordance with the legislation and to audit financial statements according to certain standards by specialists and impartial third parties.

The aim of this study is to test independent auditor perception of large and medium-sized enterprises' owner and managers in Turkey and to demonstrate its expectations from the independent audit. The questionnaire is conducted throughout the companies which have independent auditing services over our country in general; these enterprises' expectations from independent auditing perception and independent auditing are analyzed. Data analysis in this research which is conducted by quantitative method is done. In the research, it was concluded that independent audit increases the effectiveness of the internal control system of the enterprise, contributes positively to the information flow to the business managers and other segments related to the business, independent auditors act impartially and without prejudice while conducting the audit activity, and contributes positively to the prevention of mistakes and frauds in the business.

Key Words: Independet Audit, Independet Auditor.

1. GİRİŞ

18. yy. sonlarında yaşanan sanayi devrimine kadar küçük ve tek ortaklı işletmeler faaliyet gösteriyordu. Sanayileşme ile beraber işletmelerin ölçekleri büyümüş ortak sayıları artmıştır. Bu durum bir yandan işletmenin yönetimini karmaşıklaştırmış, öbür yandan işletmelerin daha çok mali kaynağa başvurmuşlarına neden olmuştur. Bu gelişmelerle birlikte işletmeler alanında uzman yöneticilerle çalışmaya başlamış, ilerleyen zamanda işletmenin ortakları ile yöneticileri arasında asimetrik bilgi oluşmasına ve de çıkar çatışmalarına neden olmuştur (Messier, 1997:6).

İşletmelerin amacı, sınırlı kaynaklar ile kârlarını en üst seviyeye çıkarmak iken, tasarruf sahiplerinin amacı en kârlı alanlara yatırım yapmaktır. İşletmeler ve tasarruf sahipleri yatırım kararlarını işletmelerin finansal durumunu ortaya koyan finansal tablolara göre alırlar. Bu durum tasarruf sahipleri ile finansal tabloların hazırlanmasından sorumlu işletme yönetimi arasında çıkar çatışması yaşanmasına, bilinçli veya farkında olmadan bilgilerin işletme çıkarları doğrultusunda yanlış beyan edilmesi kanısının oluşmasına neden olur (Kaval, 2008: 7). Bu bağlamda denetim, işletmelere fon temin edenler ile ortakları ve ortaklar ile yöneticileri arasında asimetrik bilginin azaltılmasında önemli bir görev üstlenmektedir.

İşletmenin finansal durumunu ortaya koyan finansal tablolar, birer iddia niteliğindedir. Finansal tablolardan elde edilen bilgileri kullanan işletme içi ve işletme dışı karar alıcıları, doğru ve isabetli kararlar alabilmek için güvenilir bilgiye ihtiyaç duyarlar. Bilgi kullanıcıları, bilginin doğruluk ve güvenilirliğini tahlil etme imkânı bulamayacağından; bağımsız, alanında yetkin üçüncü bir kişiye ihtiyaç duyarlar. Bu durumda devreye bağımsız denetim girer (Karacan ve Uygun, 2016: 33).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bağımsız denetim; muhasebe sisteminin oluşturduğu mali tabloların muhasebe standartlarına uygunluğunu, denetim standartlarına göre inceleyerek, mali tablolarda yer alan bilgilerin güvenilirliğini artırır. Bağımsız denetim sonucu oluşturulan raporlar, başta tasarruflarını yüksek karlı yatırımlara dönüştürmek isteyen yatırımcılar olmak üzere, ilgili tarafları, güvenilir bilgiye ihtiyacı olan herkesi ilgilendirmektedir (Arıkan, 2010: 7).

Bu çalışmada; bağımsız denetim ve bağımsız denetçi kavramlarına kısaca değinilmiş, bağımsız denetim hizmeti alan şirketlerin bağımsız denetçi algısı ve bağımsız denetimden beklentileri tespit edilmeye çalışılmış, bu kapsamda söz konusu şirketlere anket uygulanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılarla ilgili genel bilgiler verilmiş, belirlenen değişkenler doğrultusunda bu şirketlerin bağımsız denetçi algısı ve bağımsız denetimden beklentileri irdelenmiştir. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiş; frekans analizi, faktör analizi, güvenilirlik analizi, korelasyon analizi, hipotez testi ve fark testleri yapılmıştır.

2. BAĞIMSIZ DENETİM

Günümüzde işletmelerin gerek sayı gerek hacim olarak büyümesi, işletmeler arası ticari ilişkilerin giderek artması, sosyal ve ekonomik değişim, finansal verilerde sayısal bir artışa neden olmuş ve bu veriler finansal tabloların içeriğindeki karmaşıklığı arttırmıştır. Söz konusu olayların finansal bilgilere ilişkin etkisini incelemek ve finansal tabloların güvenilirlik derecesini artırmak amacıyla oluşturulan yöntemlerden biri de bağımsız denetimdir (Kavut, 2001:2).

Denetim kavramının Anglo-Sakson ülkelerinde karşılığı “auditing” kelimesi olup bu kavramın kökeni Latince “işitme ya da dinleme” manasına gelen “audire” fiiline dayanmaktadır. Bu fiilin manası, eski dönemlerde seçilen uzman kişilerin, belli alanlarda yetkili kişilerin yaptıkları işleri dinleyerek, doğruları bulmaya çalışmalarıdır (Bozkurt, 2006: 17).

Denetim, Türk Dil Kurumunca yayınlanan Türkçe sözlükte “bir işin doğru ve yönetime uygun olarak yapılıp yapılmadığını incelemek, murakabe etmek, teftiş ve kontrol etmek” şeklinde tanımlanmıştır (TDK: 2016).

Bağımsız denetim, işletmenin talebi üzerine ve imzalanan denetim sözleşmesi kapsamında gerçekleştirilir. Bu bağlamda işletme yetkililerince hazırlanan finansal tablolarda sunulan bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve esasları doğrultusunda yasalara uygunluğu hususunda görüş oluşturmak amacıyla işletmelerin muhasebe sistemi ile iç kontrol sistemi incelenir (Çaldağ, 2007: 42).

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından hazırlanan “Bağımsız Denetim Yönetmeliğine” göre: “Bağımsız denetim: Finansal tablo ve diğer finansal bilgilerin, finansal raporlama standartlarına uygunluğu ve doğruluğu hususunda, makul güvence

sağlayacak yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtlarının elde edilmesi amacıyla, denetim standartlarında öngörülen gerekli bağımsız denetim tekniklerinin uygulanarak defter, kayıt ve belgeler üzerinden denetlenmesi ve değerlendirilerek rapora bağlanması sürecidir”.

Bağımsız denetimin;

- Finansal tablolar hakkında olumlu ya da olumsuz bir görüş oluşturmak
- Hata ve hileleri belirleyerek ortaya çıkarmak
- Hata ve hilelerin oluşmasını engellemek
- Denetim hizmeti alan işletmenin üst yönetimine tavsiyelerde bulunmak gibi amaçları da vardır (Haftacı, 2016: 9).

3. BAĞIMSIZ DENETÇİ

KGK'nın Bağımsız Denetim Yönetmeliği'nin 4. maddesinde “Bağımsız denetçi: denetim faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere, 3568 sayılı yasaya göre serbest muhasebeci mali müşavir veya yeminli mali müşavir ruhsatına sahip meslek mensupları arasından Kurumca yetkilendirilen kişidir”.

Denetçi, denetim faaliyetlerini gerçekleştiren, mesleki tecrübe, bilgi ve yüksek ahlaki değerlere sahip, çalışmalarında gerekli hassasiyeti ve özeni gösteren kişidir (Güredin, 2006: 31). Denetçinin yaptığı denetim çalışmalarında istenilen başarıyı sağlayabilmesi, denetçinin mesleki bilgi ve tecrübesi kadar tarafsızlığına da bağlıdır (Haftacı, 2016: 14).

Sermaye Piyasası Kanunu, bağımsız denetim kurumlarının bağımsız denetim yetkisi verdiği her kidedeki elemanını bağımsız denetçi diye tanımlamıştır. Bağımsız denetçiler denetçiliği meslek edinen, çalıştıkları işletmelere denetim hizmeti sunan ve bağımsız çalışan kimselerdir. Hizmet verdikleri işletmeyle işi-işveren ilişkisi ile bağlı olmamaları bağımsız denetçileri diğer denetçilerden ayıran önemli bir özelliktir (Haftacı, 2016: 15).

Bağımsız denetçiler, finansal tabloların denetimlerini Bağımsız Denetim Standardına uygun olarak yürütürler. BDS'ler bağımsız denetim sırasında bağımsız denetçiye düşen genel sorumlulukları düzenler. BDS 200'de mali tabloların denetiminde denetçinin amaçları aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

Finansal tablolarda, hata ya da hileden kaynaklanan önemli bir yanlışlık olup olmadığına dair makul güvence sağlamak ve söz konusu tabloların finansal raporlama çerçevesine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığına ilişkin görüş oluşturmak,

Finansal tablolara ilgili raporlamaları yaparak BDS'lerin gerekli kıldığı bildirimleri yapmaktır.

Bağımsız denetçinin makul güvence elde edemediği ve denetçi raporunda yer alan sınırlı olumlu görüşün mali tablolardan yararlananlara yapılacak bildirimlerde yetersiz kaldığı bütün hallerde, BDS'ler denetçinin görüş bildirmekten kaçınmasını ya da mevzuatta yer alan hükümlere göre denetimden çekilmek mümkün ise denetimden çekilmesini gerektirir.

4. LİTERATÜR TARAMASI

Kavut (2001) çalışmasında; bağımsız denetim hizmeti alan işletmelerin, aldıkları hizmetin kalitesine ilişkin görüş ve davranışlarına yönelik tespitler yapmıştır. Araştırma Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olduklarından bağımsız denetim yaptırma zorunluluğu olan 313 halka açık şirket yöneticileri üzerine anket yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda denetim hizmeti alan işletmelerin kaliteli bir denetim hizmetinin, muhasebe ve denetim bilgileri yeterli düzeyde olan denetçilerle sağlanmasının mümkün olduğunu belirtmiştir.

Ulusoy (2006), çalışmasında halka açık anonim ortaklıklarda bağımsız dış denetimi teorik olarak incelemiş, bağımsız denetim sisteminin işleyişi, denetim sözleşmesi, denetimin tarafları, denetimin sonuçlanması durumunda hukuki ve cezai yükümlülükler üzerine değinmiş, denetim faaliyetlerini bütün yönleriyle ortaya koymuştur.

Altıntaş (2007), denetim hizmeti alan halka açık şirket yöneticileri ve denetçilerin ülkemizde halka açık şirketlerde bağımsız denetimin kalitesinin nasıl algılandığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda öncelikle denetçinin yetkin olması gerektiği, yeterli bilgi ve deneyime sahip olunması durumunda kaliteli bir denetim hizmetinin verilebileceğinin mümkün olacağı tespit edilmiştir.

Erol (2008), işletmelerde yaşanan yolsuzluklara karşı denetimden beklentileri teorik olarak incelemiş, yolsuzluk, hata ve hile kavramlarını açıklamış, bağımsız denetçilerin sorumluluklarının nasıl olması gerektiğini irdelenmiştir. Yolsuzluklarla mücadele etmede kurumsal yönetimin etkin uygulanması ve denetimin şartlarının yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamış ve dürüst yöneticilere, yeterli yetkinliğe sahip denetçilere ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Esendemir (2011), çalışmasında finansal bilginin güvenilirliğiyle ilgili bağımsız denetimin amacı ve denetim sürecinde son gelişmeleri teorik olarak incelemiştir. Çalışmaya göre finansal bilginin güvenilirliği ile ilgili son dönemde yaşanan gelişmeler sebebiyle ulusal ve uluslararası düzenleyici kurumların bağımsız denetimle ilgili çalışmaları hızlanmış, finansal bilginin güvenilirliğini arttırmak için bağımsız denetimin kalitesi gittikçe önem kazanmıştır.

Baskan (2013) çalışmasında; hata ve hilelerinin önlenmesinde bağımsız denetim firmalarının rolü ve etkinliğinin ölçülmesini hedeflemiş, muhasebe ve denetim skandalları ile şirket iflaslarını incelemiştir. Bağımsız denetim kurumlarının etkinliğini ölçebilmek için İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören şirketlerde yapılan anket uygulaması ile konuya ilişkin algılara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma ile denetlenen şirketlerin halka açıklık oranı, faaliyet süreleri, çalışan sayıları ve kişilerin mesleki unvanlarının bağımsız denetim firmalarının etkinliğini arttırmada doğrudan rol oynamadığı tespit edilmiştir.

Aqel (2013), Türkiye'deki finansal tablo kullanıcıları ile bağımsız denetçiler arasında bağımsız denetim faaliyetleri ve bağımsız denetçinin görev ve sorumluluklarına dair beklenti farkları olup olmadığını araştırmıştır. SPK'nin İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda yetkili denetim kuruluşlarında çalışan bağımsız denetçiler, aracı kuruluşların yöneticileri ve halka açık şirket yöneticilerine anket uygulamaları sonucunda taraflar arasında bağımsız denetim uygulamalarına ilişkin beklenti farklarının olduğunu tespit etmiş, ülkemiz dışında birçok ülkede de denetimden beklenti farklılığı sorununun var olduğunu belirtmiştir.

Yıldız ve Baskan (2014) çalışmalarında, muhasebe hilelerinin önlenmesinde kullanılan araçlar irdelenmiş, konuya ilişkin adı Borsa İstanbul (BIST)'da faaliyet gösteren halka açık şirketlerin yöneticilerine veya muhasebe finans yöneticilerine yönelik yapılan çalışmada; iç denetim, iç kontrol ve bağımsız denetim faaliyetlerinin şirketlerin mali tablolarında karşılaşılan hileleri önlemede başlıca araçlardan biri olduğu ortaya konmuştur.

Çalıyurt ve Kesimli (2015), çalışmalarında Avrupa'da bağımsız denetim mevzuatında yaşanan gelişmelerin ülkemize yansımalarını teorik olarak incelemişlerdir. Araştırmalarında Türkiye'de denetim faaliyetlerinin geçmişi, AB ve ABD ile mukayese edildiğinde yeni olmasına rağmen mevzuat konusunda muhasebe alanında dünyanın gelişmiş ülkelerinin gerisinde kalmadığını denetim alanında da benzer durumda olduğunu belirtmişlerdir. ABD'deki mevzuat değişiklikleri ile AB yönergeleri ve olumlu uygulamaların, yakından takip edildiğini, TTK'nin yürürlüğe girmesi, KGK'nin oluşturulmasının zamanlama olarak AB mevzuatının öngördüğü tarihlerde gerçekleştirildiğini açıklamışlardır.

Uzay ve Bayat (2016), çalışmalarında TTK'nin getirdiği yenilikler ve tartışmalı konuları teorik olarak incelemişlerdir. Bağımsız denetime ilişkin düzenlemeler ve bu düzenlemeler gerçekleştirilinceye kadar geçen süreçte yaşanan gelişmeleri tarih sırasına göre özetlemişlerdir. Çalışmalarında denetim standartları ve KGK'nin faaliyetleri ile bağımsız denetimin etkinliğinin ve kalitesinin artırılmasına ilişkin düzenlemeleri açıklamışlardır.

5. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

5.1. Araştırmanın Amacı

Bağımsız denetimin amaçlarının yerine getirilememesi durumunda ortaya çıkan problemler sadece finansal tablo kullanıcılarını değil, ekonomik yapının tamamını etkilemektedir. Bağımsız denetimde istenilen faydanın sağlanması, kalitenin artırılması için finansal raporları kullananların beklentilerinin tespiti büyük önem arz etmektedir. Çalışmada işletme sahipleri ve yöneticilerinin bağımsız denetimden beklentilerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bağımsız denetim ve denetçi algısının tespiti ve bu algıya ilişkin önemli faktörlerin ve sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır.

5.2. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları

Çalışmada ana kütle, ülkemiz genelinde bağımsız denetim hizmeti alan 6081 şirketin sahipleri ve yöneticilerinden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında 360 şirkete ulaşılmış, ancak 119 şirketten dönüş sağlanabilmiştir. Dönüşü sağlanan anketlerin 102 adedi elverişli bulunarak analiz kapsamına alınmıştır.

Anket sorularının; cevap verme açısından belirli bir bilgi birikimini gerektirmesi nedeniyle özellikle konuya daha vakıf olduklarını düşünülen şirket sahipleri ve yöneticilerinin yanıtlaması beklenmiş, muhasebe finans müdürü veya yardımcısı, genel müdür veya genel müdür yardımcısı ve üst yönetim dışındaki departmanlarda çalışan personellerden alınan cevaplar dikkate alınmamıştır. Bu araştırmanın yapıldığı ana kütleli oluşturan firma sahipleri ve yöneticilerinin pozisyonları gereği yoğun çalışıyor olması ve soruları cevaplandırmada bir takım şirket prensiplerinin işlemesi çalışmayı zorlaştırıcı etkenler arasında yer almaktadır.

5.3. Araştırmanın Metodolojisi

Çalışmada, veri toplama metotlarından biri olan anket yöntemi kullanılmıştır. Oluşturulan anket formunun ilk bölümünde ankete katılan işletme sahipleri ve yöneticilerine ilişkin demografik sorulara, ikinci bölümde ise denetçi ve denetimle ilgili araştırmaya katılanların görüşlerini belirleyecek 42 adet toplamda 50 yargı ifadesine yer verilmiştir. Araştırmanın, amacına ulaşabilmesi açısından uygulanan anket çalışmasında 5'li likert ölçeği kullanılmıştır. Cevap seçenekleri 1 ile 5 arasında ölçeklendirilmiş olup, 5: Tamamen Katılıyorum, 4: Katılıyorum, 3: Kısmen Katılıyorum, 2: Katılmıyorum, 1: Tamamen Katılmıyorum şeklinde değerlendirilmiştir.

Anketin işletme sahiplerine ve yöneticilerine doldurtulması aşamasında; yüz yüze görüşme ve firmalara e posta gönderme şeklinde veri toplanmıştır.

6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ

Nicel yöntemle gerçekleştirilen araştırmada veri analizi yapılmıştır. Analizlerde öncelikle araştırmaya katılan grubun özelliklerinin tespiti ve katılımcıların ifadelerine verdikleri yanıtların ne şekilde dağıldığını belirlemek için frekans analizi yapılmış, ortalama değerler hesaplanmış, katılımcıların kendi içlerinde yanıtlarının birbirlerine uzaklıklarını belirlemek için standart sapma değerleri belirlenmiştir. Ardından ölçeklere ilişkin açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu analiz ile kullanılan ölçeğin açıklandığı faktörler ve bu faktörleri oluşturan soruların değişkenleri ölçekliliği tespit edilmiştir. Faktör analizini, faktörlerin güvenilirliğini test etmek üzere güvenilirlik analizi takip etmiştir. Güvenilir faktörlerin ağırlıkları hesaplanıp her birinin arasındaki ilişkiyi gözlemlemek üzere korelasyon analizi uygulanmıştır. Son olarak değişkenlerin demografik gruplar açısından farklılıkları parametrik olmayan fark testleriyle test edilmiştir. SPSS ile gerçekleştirilen tüm istatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

6.1. Araştırma Örnekleminin Özellikleri

Araştırma örnekleminin 102 kişiden oluşmaktadır. Örneklem sayısının belirlenmesinde “30’dan büyük 500’den küçük örnek büyüklükleri birçok araştırma için yeterlidir” (Altunışık vd., 2007) ifadesi ile ankete katılan 102 katılımcı analize dahil edilmiştir. Anket çalışmasında örneklemin bir takım demografik özelliklerini öğrenmek üzere katılımcılara bazı sorular sorulmuştur. Bu sorular cinsiyet, yaş, eğitim, çalışılan sektör, çalışan sayısı, iş yerindeki pozisyonları ve mesleki deneyim bilgilerini kapsamaktadır. Elde edilen veriler frekans analizi ile analiz edilmiş, sonuçlar yorumlanmıştır.

6.2. Frekans Analizi ve Sonuçlarının Yorumu

Frekans dağılımı; bir veya daha fazla değişkenin değerlerinin dağılımına ait özelliklerini göstermek için, verileri sayı ve yüzde olarak veren istatistiksel bir sonuçtur. Frekans dağılımı grafik şeklinde verilebileceği gibi, tablo şeklinde de verilebilir.

Anket uygulamasına katılan işletme sahipleri ve yöneticilerinden elde edilen verilere ilişkin frekans dağılım tabloları ve bu tablolarda yer alan verilerin analizi aşağıdaki gibidir:

Tablo1: Araştırmaya Katılan İşletme Sahipleri ve Yöneticilerinin Demografik Özellikleri

		Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	16	15,7
	Erkek	86	84,3
Yaş	20-30	10	9,8
	31-40	38	37,3
	41-50	36	35,3
	51 üzeri	18	17,6
Mesleki Deneyim	0-5	7	6,9
	6-10	15	14,7
	11-15	20	19,6
	16-20	21	20,6
	20 üzeri	39	38,2
Eğitim Durumu	Ön lisans	6	5,9
	Lisans	74	72,5
	Yüksek lisans	22	21,6
İşyerindeki Pozisyon	İşletme sahibi veya ortağı	4	3,9
	Yönetim Kur. Baş. veya Üyesi	6	5,9
	Genel Md. veya Gen. Md. Yrd.	18	17,6
	Muhasebe Fin. Md. veya Yrd.	74	72,5
Faaliyet Sektörüne Göre Dağılım	Üretim İşletmesi	75	73,5
	Hizmet İşletmesi	20	19,6
	Perakende İşletmesi	7	6,9
Çalışan Sayısı	0-199	6	5,9
	200-400	50	49,0
	400 üzeri	46	45,1
Bağımsız Denetime Tabi misiniz?	Evet	102	100
	Hayır	0	0
	Toplam	102	100

Araştırma kapsamına alınan 102 katılımcının demografik özelliklerine Tablo 1’de yer verilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların %84’ü erkek, geri kalanı da kadınlardan oluşmakta ve yaş ortalaması 38’dir. Bu kişiler çoğunlukla üniversite mezunu (%73) olup, %6’sı ön lisans ve diğer %22’si ise lisansüstü eğitim seviyesindedir. Genel olarak üretim işletmesinde çalışan (%74) katılımcıların iş yerleri 200 üzeri çalışana sahip büyük işletmelerdir (%94). Yapılan görüşmelerin yarısından fazlası (%73) muhasebe, finans müdürü veya yardımcılarıyla gerçekleştirilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi ankete katılan işletmelerin tamamı denetime tabidir.

Çalışmanın bu bölümünde işletme sahipleri ve yöneticilerinin bağımsız denetimden beklentileri ve bağımsız denetçi algılarına yönelik verilen ifadelerin yanıtlarına yer verilmiştir. Anketin 2. bölümünde araştırmaya katılan katılımcıların beklentileri ve algılarına ilişkin düşüncelerini ortaya koymak amacıyla, ankette yer alan ifadelere katılıp katılmadıklarını seçeneklerden birini işaretleyerek

belirtmeleri istenmiştir. Alınan yanıtlara, “tamamen katılıyorum” yanıtı 5, “tamamen katılmıyorum” yanıtı 1 olmak üzere, 1 ile 5 arası bir ağırlık verilmiş ve araştırmada yer alan her bir ifade için ağırlıklı ortalama hesaplanmıştır. İşletme sahipleri ve yöneticilerinin bu beklenti ve algılarına ilişkin frekans, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 İşletme Sahipleri ve Yöneticilerinin; Bağımsız Denetçi Algısı ve Bağımsız Denetimden Beklentilerine Yönelik Frekansları, Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

			Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Ortalama	Standart Sapma
9	Bağımsız denetçi denetim görevini yerine getirirken önyargısız, objektif ve tarafsız davranır.	F	68	29	3	1	1	4,59	0,694
		%	66,7	28,4	2,9	1,0	1,0		
10	Denetçi rotasyonu, denetçinin bağımsızlığını artırır.	F	49	41	8	4	-	4,32	0,786
		%	48,0	40,2	7,8	3,9	-		
11	Denetim firmasının denetlediği firmaya denetim dışı hizmet vermesi denetçinin bağımsızlığını zedeler.	F	49	22	18	12	1	4,04	1,107
		%	48,0	21,6	17,6	11,8	1,0		
12	Bağımsız denetçi, finansal tablolardaki hata ve hileleri tespit ederek raporlamakla yükümlüdür.	F	58	42	6	5	1	4,38	0,879
		%	56,9	31,4	5,9	4,9	1,0		
13	Bağımsız denetçi, işletme faaliyet raporunu denetlemekle yükümlüdür.	F	27	39	23	12	1	3,77	1,004
		%	26,5	32,2	22,5	11,8	1,0		
14	Bağımsız denetçi, iç denetim raporlarının etkinliğini incelemekle yükümlüdür.	F	27	38	20	14	3	3,70	1,065
		%	26,5	37,3	19,6	13,7	2,9		
15	İşletmenin sürekliliği ve geleceğini tehdit eden unsurları tespit etmek denetçinin sorumluluğundadır.	F	24	27	22	28	1	3,44	1,157
		%	23,5	26,5	21,6	27,5	1,0		
16	Bağımsız denetçi, muhasebe işlemlerinin mevzuat ve TMS ye uygun olmasından sorumludur.	F	38	30	15	16	3	3,82	1,181
		%	37,3	29,4	14,7	15,7	2,9		
17	Bağımsız denetçi, iç kontrol sistemini kurmaktan sorumludur.	F	6	14	23	46	13	2,55	1,068
		%	5,9	13,7	22,5	45,1	12,7		
18	Bağımsız denetçi, yasadışı olayları tespit etmekle sorumludur.	F	25	35	28	11	3	3,67	1,056
		%	24,5	34,3	27,5	10,8	2,9		
19	Bağımsız denetçi, denetlenen firmanın hile ve yolsuzluğa bağlı iflasından sorumludur.	F	16	25	28	24	9	3,15	1,206
		%	15,7	24,5	27,5	23,5	8,8		
20	Bağımsız denetçi, hile ve yolsuzlukları ortaya çıkarmaması durumunda zarar görenlerin zararından sorumludur.	F	14	22	26	28	12	2,98	1,235
		%	14,7	21,6	26,5	23,5	13,7		
21		F	15	22	27	24	14	3,00	1,266

	Bağımsız denetçi raporlamadan zarar görenlerin zararından sorumludur.	%	14,7	21,6	26,5	23,5	13,7		
22	Bağımsız denetçi yasadışı olayları yargıya bildirmek zorundadır.	F	28	35	10	26	3	3,58	1,222
		%	27,5	34,3	9,8	25,5	2,9		
23	Bağımsız denetçi, işletmenin yararına olan hata ve hileleri dikkate almamalıdır.	F	3	8	11	47	33	2,03	1,009
		%	2,9	7,8	10,8	46,1	32,4		
24	Bağımsız denetçinin hazırladığı denetim raporu açıklayıcı ve aydınlatıcı olmalıdır.	F	77	24	1	-	-	4,75	0,460
		%	75,5	23,5	1,0	-	-		
25	Bağımsız denetçinin denetim sonunda verdiği olumlu görüş işletmenin finansal tablolarında hata ve hile bulunmadığına tam güvence sağlamalıdır.	F	46	31	14	9	2	4,08	1,059
		%	45,1	30,4	13,7	8,8	2,0		
26	Bağımsız denetçinin finansal tablolara makul güvence vermesi yeterlidir.	F	21	41	28	10	2	3,68	0,979
		%	20,6	40,2	27,5	9,8	2,0		
27	Bağımsız denetçi, raporlarında teknik terimlerden ziyade sade ve anlaşılır bir dil kullanmalıdır.	F	-	2	12	44	44	1,73	0,747
		%	-	2,0	11,8	43,1	43,1		
28	Denetim raporları; işletmelere kredi veren kişi, kurum ve yatırımcılara doğru bilgiler sağlar.	F	48	44	9	1	-	4,36	0,686
		%	47,1	43,1	8,8	1,0	-		
29	Bağımsız denetim, finansal tablolara olan güven düzeyini artırır.	F	52	38	10	2	-	4,37	0,744
		%	51,0	37,3	9,8	2,0	-		
30	Şirket satın almada bağımsız denetim raporlarına bakılır.	F	31	36	25	8	2	3,84	1,012
		%	30,4	35,3	24,5	7,8	2,0		
31	Bağımsız denetim işletme sahipleri ile profesyonel yönetici arasındaki bilgi asimetrisini ortadan kaldırır.	F	8	34	41	16	3	3,27	0,924
		%	7,8	33,3	40,2	15,7	2,9		
32	Bağımsız denetim işletmelerin şeffaflığına katkı sağlar ve piyasada güvenilirliği artırır.	F	50	44	8	-	-	4,41	0,635
		%	49,0	43,1	7,8	-	-		
33	Bağımsız denetim raporları işletmeye danışmanlık işlevi görür ve verimliliğini artırır.	F	28	37	27	7	3	3,78	1,021
		%	27,5	36,3	26,5	6,9	2,9		
34	Bağımsız denetim yönetime firma ile ilgili doğru bilgi akışı sağlar.	F	33	40	29	-	-	4,04	0,783
		%	32,4	39,2	28,4	-	-		
35	Bağımsız denetim işletme bünyesindeki yönetici ve çalışanların hata ve hile yapmasını azaltır.	F	39	40	22	1	-	4,15	0,788
		%	38,2	39,2	21,6	1,0	-		
36	Bağımsız denetim iç kontrol sisteminin etkinliğini artırır.	F	36	48	12	5	1	4,11	0,866
		%	35,3	47,1	11,8	4,9	1,0		
37	Bağımsız denetim, muhasebe hatalarının düzeltilmesini sağlar.	F	30	44	20	8	-	3,94	0,899
		%	29,4	43,1	19,6	7,8	-		

38	Bağımsız denetim işletme faaliyetlerinin vergi mevzuatına uygun yapılmasına katkı sağlar.	F	32	37	20	12	1	3,85	1,028
		%	31,4	36,3	19,6	11,8	1,0		
39	Bağımsız denetim işletmelerin kurumsallaşması sürecinde olumlu katkı sağlayacaktır.	F	44	36	20	2	-	4,20	0,821
		%	43,1	35,3	19,6	2,0	-		
40	Bağımsız denetim, aile şirketlerinde çıkar çatışması ve şirkete zarar verecek durumları engeller.	F	17	31	36	15	3	3,43	1,029
		%	16,7	30,4	35,3	14,7	2,9		
41	Bağımsız denetimden geçen finansal tablolar işletmelerin uygun maliyetli kredi bulmasını kolaylaştırır.	F	33	40	20	9	-	3,95	0,937
		%	32,4	39,2	19,6	8,8	-		
42	İç kontrol sistemi olmayan işletmelerde muhasebe departmanının iş yükünü artırır.	F	17	43	32	9	1	3,65	0,897
		%	16,7	42,2	31,4	8,8	1,0		
43	Bağımsız denetçinin yeterli mesleki yeterliliğe sahip olmaması denetimin kalitesini düşürecektir.	F	60	32	6	1	3	4,42	0,884
		%	58,8	31,4	5,9	1,0	2,9		
44	Bağımsız denetim işletmede maliyet artışına neden olmaktadır.	F	9	13	35	36	9	2,75	1,071
		%	8,8	12,7	34,3	35,3	8,8		
45	Bağımsız denetim faydası olduğu için yaptırılır.	F	25	43	23	8	3	3,77	1,004
		%	24,5	42,2	22,5	7,8	2,9		
46	Bağımsız denetçi aldığı parayı hak etmektedir.	F	15	46	33	6	2	3,65	0,875
		%	14,7	45,1	32,4	5,9	2,0		
47	Bağımsız denetim ücretleri yüksektir.	F	15	18	49	17	3	3,25	0,999
		%	14,7	17,6	48,0	16,7	2,9		
48	Bağımsız denetçiler, denetim teknik ve prosedürlerini uygulamak yerine kağıt üzerinde bir denetim raporu düzenlemektedir.	F	6	8	35	42	11	2,57	0,990
		%	5,9	7,8	34,3	41,2	10,8		
49	Şirket sahip ve ortaklarının bağımsız denetim konusunda bilinçlendirilmesi için eğitime tabi tutulmalıdır.	F	27	46	22	7	-	3,91	0,869
		%	26,5	45,1	21,6	6,9	-		
50	İşletme sahiplerinin bağımsız denetime dair bilgi düzeyleri artırılmalıdır.	F	35	47	17	3	-	4,12	0,787
		%	34,3	46,1	16,7	2,9	-		

Araştırmaya katılan işletme sahipleri ve yöneticileri; bağımsız denetçinin hazırladığı denetim raporunun açıklayıcı ve aydınlatıcı olması gerektiği (ortalaması 4,75), bağımsız denetçinin denetim görevini yerine getirirken önyargısız, objektif ve tarafsız davrandığı (ortalaması 4,59), denetçi rotasyonunun, denetçinin bağımsızlığını artırdığı (ortalaması 4,32), denetçinin yeterli mesleki yeterliliğe sahip olmaması durumunda denetimin kalitesini düşüreceği (ortalaması 4,42), denetçinin finansal tablolardaki bütün hata ve hileleri tespit ederek raporlamakla yükümlü olduğu (ortalaması 4,38), bağımsız denetçinin denetim sonunda verdiği olumlu görüşün işletmenin finansal tablolarında hata ve hile bulunmadığına tam güvence sağlaması gerektiği (ortalaması 4,08), denetim firmasının denetlediği firmaya denetim dışı hizmet vermesinin (vergi danışmanlığı) denetçinin bağımsızlığını

zededelediği (ortalaması 4,04), muhasebe işlemlerinin mevzuat ve TMS ye uygun olmasından sorumlu olduğu (ortalaması 3,82) görüşlerine katılmaktadırlar.

Araştırmaya katılan işletme sahipleri ve yöneticileri; bağımsız denetim işletmelerin şeffaflığına katkı sağladığı ve piyasada güvenilirliği arttırdığı (ortalaması 4,41), Bağımsız denetimin, finansal tablolara olan güven düzeyini artırdığı (ortalaması 4,37), Denetim raporlarının; işletmelere kredi veren kişi, kurum ve yatırımcılara doğru bilgiler sağladığı (ortalaması 4,36), denetimin işletmelerin kurumsallaşması sürecinde olumlu katkı sağlayacağı (ortalaması 4,20), işletmenin yöneticilerinin ve çalışanlarının hata ve hile yapmasını azalttığı (ortalaması 4,15), işletmelerin uygun maliyetli kredi bulmasını kolaylaştıracağı (ortalaması 3,95), muhasebe hatalarının düzeltilmesini sağladığı (ortalaması 3,94), işletme faaliyetlerinin vergi mevzuatına uygun yapılmasına katkı sağladığı (ortalaması 3,85) görüşlerine katılmaktadırlar.

Araştırmaya katılan işletme sahipleri ve yöneticileri; bağımsız denetçinin, yasadışı olayları tespit etmekle sorumlu olduğu (ortalaması 3,67), bağımsız denetçinin, yasadışı olayları yargıya bildirmek zorunda olduğu (ortalaması 3,58) görüşlerine katılırken, bağımsız denetçinin, denetlenen firmanın hile ve yolsuzluğa bağlı iflasından sorumlu olduğu (ortalaması 3,15), raporlamadan zarar görenlerin zararından sorumlu olduğu (ortalaması 3,00), hile ve yolsuzlukları ortaya çıkarmaması durumunda zarar görenlerin zararından sorumlu olduğu (ortalaması 2,98) görüşlerine kısmen katılmakta ve bağımsız denetçinin, işletmenin yararına olan hata ve hileleri dikkate almamalıdır (ortalaması 2,03) görüşlerine katılmamaktadırlar.

Araştırmaya katılan işletme sahipleri ve yöneticileri; bağımsız denetçinin aldığı parayı hak ettiği (ortalaması 3,65) görüşüne katılırken, bağımsız denetim ücretleri yüksektir (ortalaması 3,25) ve bağımsız denetimin işletmede maliyet artışına neden olduğu (ortalaması 2,75) görüşlerine kısmen katılmaktadırlar.

6.3. Değişkenlerin Faktör ve Güvenirlik Analizleri ve Sonuçlarının Yorumu

Bir ölçekte her bir maddenin hangi diğer maddelerle gruplaştığını, yani benzer amaca yöneldiklerini; bu maddelerin bu gruplara ne kuvvetle bağlandıklarını görmek üzere Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) kullanılmaktadır. Bu analizde amaç, belirlenen çok sayıdaki değişken arasından gruplandırılmış temel değişkenler veya faktörler tanımlayarak değişken sayısını azaltmaktır. Tanımlanan her bir faktör, değişkenler arasındaki ilişkinin ölçülmesi sonucu aynı özelliği ölçen birbiri ile ilişkili değişken setinden oluşur.

Veri setinin faktör analizine uygun olup olmadığının belirlenmesinde ilk adım Barlett testi ve Kaiser Meyer Olkin (KMO)'dur. KMO, dağılımın faktörlü analiz için yeterli olup olmadığını test etmektedir. KMO, 0 ile 1 arasında değişen bir katsayı almaktadır. Bu katsayı 0,9-1,0 aralığında olağanüstü, 0,8-0,9 aralığında çok iyi, 0,7-0,8 aralığında iyi, 0,6-0,7 aralığında kabul edilebilir, 0,5'ten küçük olması durumunda ise faktör analizi uygulanamaz (Özdamar, 2002:423).

Tablo 3 KMO ve Bartlett's Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Uygunluk Ölçümü		.737
Bartlett's Testi		
	Approx. Chi-Square	1287.468
	Df	406
	Sig	.000

Tablo 3'te görüleceği üzere, ifadelerle ilişkin yapılan faktör analizi sonucunda KMO değerinin 0,737 olduğu tespit edilmiştir. Veri grubu için yapılan Bartlett Küresellik testi sonucu $p < ,001$ olduğundan, ölçeğin maddeleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmış, veriler faktör analizine uygun bulunmuştur.

Faktör analizinin ilk aşaması serbest uygulanmış olup 13 faktör belirlenmiş bunların ölçeği belirleyen faktörlere uymadığı gözlemlenmiştir. Ölçeğin önceden belirlenen faktör sayısına uygun olarak altı faktöre zorlanarak analiz tekrarlanmıştır. Ancak, faktör ağırlıkları 0,5'in altında kaldığı gerekçesiyle üç ifade (23, 44, 47) faktör analizinden çıkarılıp analiz tekrar edilmiştir. Elde edilen sonuçlar güvenilirlik analizine tabi tutulunca bazı soruların (11, 24, 26, 27, 31, 42, 43, 48) güvenilirlik katsayısını düşürdüğü görülmüş ve bu sorular ölçekten çıkarılıp son olarak faktör analizi tekrarlanmıştır. Yapılan analiz beş faktörle sınırlandırılmış ve ortaya çıkan beş faktörün güven katsayılarının anlamlı olduğu gözlenmiştir.

F1 faktörünün öz değeri 6.994 olup toplam varyansın % 14,75'ni, F2 faktörünün öz değeri 2.748 olup toplam varyansın % 12,52'sini, F3 faktörünün öz değeri 2.345 olup toplam varyansın % 10,94'ünü, F4 faktörünün öz değeri 1.795 olup toplam varyansın % 8,44'ünü ve F5 faktörünün öz değeri ise 1.665 olup toplam varyansın % 6,97'si olmak üzere bu faktörler toplamda varyansın % 53,6'sını açıklamaktadır. %40–60 aralığında seyreden varyans oranlarının sosyal bilimlerde ideal kabul edildiği düşünüldüğünde bu araştırma sonucunda elde edilen %53,6'lık varyans oranının tatminkar olduğu söylenebilir.

Tablo 4 İfadelerin Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuç Tablosu

FAKTÖRLER		Faktör Ağırlıkları				
	Soru İfadeleri	1	2	3	4	5
	33. Bağımsız denetim raporları işletmeye danışmanlık işlevi görür ve verimliliğini artırır.	0,723				
	34. Bağımsız denetim yönetime firma ile ilgili doğru bilgi akışı sağlar.	0,636				
	35. Bağımsız denetim işletme bünyesinde ki yönetici ve çalışanların hata ve hile yapmasını azaltır.	0,611				
	36. Bağımsız denetim iç kontrol sisteminin etkinliğini artırır.	0,812				
	37. Bağımsız denetim, muhasebe hatalarının düzeltilmesini sağlar.	0,684				

F1	38. Bağımsız denetim işletme faaliyetlerinin vergi mevzuatına uygun yapılmasına katkı sağlar	0,634				
	39. İşletmelerin kurumsallaşması sürecinde olumlu katkı sağlayacaktır.	0,594				
	40. Bağımsız denetim, aile şirketlerinde çıkar çatışması ve şirkete zarar verecek durumları engeller.	0,455				
	45. Bağımsız denetim faydası olduğu için yaptırılır.	0,473				
Açıklanan Varyans % 14,75 Cronbach's Alfa (α) : 0,852						
F2	13. Bağımsız denetçi, işletme faaliyet raporunu denetlemekle yükümlüdür.		0,326			
	14. Bağımsız denetçi, iç denetim raporlarının etkinliğini incelemekle yükümlüdür.		0,617			
	15. İşletmenin sürekliliği ve geleceğini tehdit eden unsurları tespit etmek denetçinin sorumluluğundadır.		0,619			
	17. Bağımsız denetçi, iç kontrol sistemini kurmaktan sorumludur.		0,448			
	18. Bağımsız denetçi, yasadışı olayları tespit etmekle sorumludur.		0,474			
	19. Bağımsız denetçi, denetlenen firmanın hile ve yolsuzluğa bağlı iflasından sorumludur.		0,673			
	20. Bağımsız denetçi, hile ve yolsuzlukları ortaya çıkarmaması durumunda zarar görenlerin zararından sorumludur.		0,794			
	21. Bağımsız denetçi raporlamadan zarar görenlerin zararından sorumludur.		0,764			
	22. Bağımsız denetçi yasadışı olayları yargıya bildirmek zorundadır.		0,576			
Açıklanan Varyans %10,98 Cronbach's Alfa (α): 0,809						
F3	28. Denetim raporları; işletmelere kredi veren kişi, kurum ve yatırımcılara doğru bilgiler sağlar.			0,669		
	29. Bağımsız denetim, finansal tablolara olan güven düzeyini artırır.			0,804		
	30. Şirket satın almada bağımsız denetim raporlarına bakılır.			0,582		
	32. Bağımsız denetim işletmelerin şeffaflığına katkı sağlar ve piyasada güvenilirliği artırır.			0,630		
	41. Bağımsız denetimden geçen finansal tablolar işletmelerin uygun maliyetli kredi bulmasını kolaylaştırır.			0,651		
Açıklanan Varyans %10,92 Cronbach's Alfa (α) : 0,760						
F4	9. Bağımsız denetçi denetim görevini yerine getirirken ön yargısız, objektif ve tarafsız davranır.				0,49	
	12. Bağımsız denetçi, finansal tablolardaki bütün hata ve hileleri tespit ederek raporlamakla yükümlüdür.				0,630	

	16. Bağımsız denetçi, muhasebe işlemlerinin mevzuat ve TMS ye uygun olmasından sorumludur.				0,598	
	25. Bağımsız denetçinin denetim sonunda verdiği olumlu görüş işletmenin finansal tablolarında hata ve hile bulunmadığına tam güvence sağlamalıdır.				0,735	
Açıklanan Varyans % 8,44 Cronbach's Alfa (α) : 0,627						
F5	49. Şirket sahip ve ortaklarının bağımsız denetim konusunda bilinçlendirilmesi için eğitime tabi tutulmalıdır.					0,891
	50. İşletme sahiplerinin bağımsız denetime dair bilgi düzeyleri artırılmalıdır.					0,841
	Açıklanan Varyans % 8,44 Cronbach's Alfa (α) : 0,885					
Toplam Açıklanan Varyans: %53,6 KMO ölçek geçerliliği: 0,737 Ki kare:1287,468 Barlett Küresellik Testi sd: 406 P değeri: 0,000						

Faktör analizinin ardından bu faktörlerin güvenilirliği Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach Alpha değeri; 0-0,4 aralığında güvenilir değil, 0,4-0,6 aralığında düşük güvenilir, 0,6-0,8 aralığında oldukça güvenilir, 0,8-1 aralığında yüksek güvenilir olarak değerlendirilir (Alpar, 2003:382).

Analiz sonucu elde edilen değerler; F1, F2, F3 ve F5 faktörleri oluşturan ifadeler arasında güvenilirliğin yüksek olduğunu gösterirken ($\alpha_{F1}=0,852$, $\alpha_{F2}=0,809$ $\alpha_{F3}=0,76$ ve $\alpha_{F5}=0,885$); F4 faktörünü oluşturan ifadeler arasında güvenilirliğin şüpheli olduğu gözlenmektedir ($\alpha_{F4}=0,627$).

Yapılan analizlerden sonra (28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 45 nolu ifadeler) birinci faktör bağımsız denetim, (9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25 nolu ifadeler) ikinci faktör bağımsız denetçi, üçüncü faktör eğitim olarak adlandırılmış ve araştırmanın amacına göre birleştirilmiştir. Buna göre toplamda üç faktör doğrultusunda geriye kalan analizler gerçekleştirilmiştir:

F1: Bağımsız Denetim: Bu faktör; bağımsız denetimin işletmenin finansal tablolarının yasal mevzuata uygun düzenlenmesini sağladığını ve bu tabloların güvenilirliğini artırdığını, ilgili taraflara doğru bilgi aktarıldığını ifade eder.

F2: Bağımsız Denetçi: Bu faktör, denetçinin denetim standartları çerçevesinde denetim yapma sorumluluğunu ifade eder. Bağımsız denetçilerin tarafsız, dürüst davranabilme vasıflarına sahip olması, hata ve hileleri ortaya çıkarması, muhasebe kayıtlarının doğruluğunun sağlanması ve iç kontrol sisteminin etkinliğini sağlamasını ifade eder.

F3: Eğitim: Bu faktör, işletme sahiplerinin bağımsız denetim konusunda bilgilendirilmesini ifade eder.

Ankette yer alan ifadelerin güvenilirliğinin tespiti amacıyla yapılan Cronbach's Alfa testinin sonuçları Tablo5, Tablo 7'de ve Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 5 Bağımsız Denetim Faktörünün Ölçek Güvenirliği -Cronbach's Alfa Testi

Bağımsız Denetim	Değişken Silindiğinde Ölçeğin Ortalaması	Değişken Silindiğinde Ölçeğin Varyansı	Düzeltilmiş Değişken Ölçek Korelasyon	Değişken Silindiğinde Ölçeğin Alfa Katsayısı
33. Bağımsız denetim raporları işletmeye danışmanlık işlevi görür ve verimliliğini artırır.	52.43	46.485	.501	.852
34. Bağımsız denetim yönetime firma ile ilgili doğru bilgi akışı sağlar.	52.18	47.771	.566	.849
35. Bağımsız denetim işletme bünyesinde ki yönetici ve çalışanların hata ve hile yapmasını azaltır.	52.07	47.332	.604	.847
36. Bağımsız denetim iç kontrol sisteminin etkinliğini artırır.	52.11	46.434	.620	.845
37. Bağımsız denetim, muhasebe hatalarının düzeltilmesini sağlar.	52.27	46.399	.596	.846
38. Bağımsız denetim işletme faaliyetlerinin vergi mevzuatına uygun yapılmasına katkı sağlar.	52.36	45.639	.562	.848
39. İşletmelerin kurumsallaşması sürecinde olumlu katkı sağlayacaktır.	52.02	47.386	.570	.848
40. Bağımsız denetim, aile şirketlerinde çıkar çatışması ve şirkete zarar verecek durumları engeller.	52.78	46.072	.528	.850
45. Bağımsız denetim faydası olduğu için yaptırılır.	52.44	47.259	.452	.855
28. Denetim raporları; işletmelere kredi veren kişi, kurum ve yatırımcılara doğru bilgiler sağlar.	51.85	49.869	.430	.855
29. Bağımsız denetim, finansal tablolara olan güven düzeyini artırır.	51.84	48.668	.510	.852
30. Şirket satın almada bağımsız denetim raporlarına bakılır.	52.37	48.058	.387	.859
32. Bağımsız denetim işletmelerin şeffaflığına katkı sağlar ve piyasada güvenilirliği artırır.	51.80	49.308	.538	.851
41. Bağımsız denetimden geçen finansal tablolar işletmelerin uygun maliyetli kredi bulmasını kolaylaştırır.	52.26	48.375	.403	.857

Tablo 6 Güvenilirlik İstatistiği

Güvenilirlik istatistiği	Örnek Sayısı	Değişken Sayısı	Alfa Katsayısı
	102	14	0,860

Tablo 7 Bağımsız Denetçi Faktörünün Ölçek Güvenirliği -Cronbach's Alfa Testi

Bağımsız Denetçi	Değişken Silindiğinde Ölçeğin Ortalaması	Değişken Silindiğinde Ölçeğin Varyansı	Düzeltilmiş Değişken Ölçek Korelasyon	Değişken Silindiğinde Ölçeğin Alfa Katsayısı
13. Bağımsız denetçi, işletme faaliyet raporunu denetlemekle yükümlüdür.	42.94	51.541	.350	.781
14. Bağımsız denetçi, iç denetim raporlarının etkinliğini incelemekle yükümlüdür.	43.01	50.544	.375	.779
15. İşletmenin sürekliliği ve geleceğini tehdit eden unsurları tespit etmek denetçinin sorumluluğundadır.	43.27	47.666	.538	.763
17. Bağımsız denetçi, iç kontrol sistemini kurmaktan sorumludur.	44.17	49.645	.452	.772
18. Bağımsız denetçi, yasadışı olayları tespit etmekle sorumludur.	43.05	49.295	.484	.769
19. Bağımsız denetçi, denetlenen firmanın hile ve yolsuzluğa bağlı iflasından sorumludur.	43.57	46.901	.559	.761
20. Bağımsız denetçi, hile ve yolsuzlukları ortaya çıkarmaması durumunda zarar görenlerin zararından sorumludur.	43.74	45.444	.638	.752
21. Bağımsız denetçi raporlamadan zarar görenlerin zararından sorumludur.	43.72	46.305	.562	.760
22. Bağımsız denetçi yasadışı olayları yargıya bildirmek zorundadır.	43.14	50.120	.345	.783
9. Bağımsız denetçi denetim görevini yerine getirirken önyargısız, objektif ve tarafsız davranır.	42.13	55.597	.146	.793
12. Bağımsız denetçi, finansal tablolardaki bütün hata ve hileleri tespit ederek raporlamakla yükümlüdür.	42.33	53.492	.259	.788
16. Bağımsız denetçi, muhasebe işlemlerinin mevzuat ve TMS ye uygun olmasından sorumludur.	42.89	50.216	.357	.781
25. Bağımsız denetçinin denetim sonunda verdiği olumlu görüş işletmenin finansal tablolarında hata ve hile bulunmadığına tam güvence sağlamalıdır.	42.64	52.392	.266	.788

Tablo 8 Güvenirlik İstatistiği

Güvenilirlik istatistiği	Örnek Sayısı	Değişken Sayısı	Alfa Katsayısı
	102	13	0,789

Tablo 9 Güvenirlik İstatistiği

Güvenilirlik istatistiği	Örnek Sayısı	Değişken Sayısı	Alfa Katsayısı
	102	2	0,885

6.4. Korelasyon Analizi Sonuçları

Araştırma değişkenleri ve bu değişkenlerin alt faktörleri arasındaki ilişkileri incelemek üzere öncelikle değişkenler arası korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 10 Değişkenlerin Korelasyon Analizi (Spearman's rho)

Faktörler	Bağımsız	Bağımsız Denetçi	Eğitim
Bağımsız Denetim	1		
Bağımsız Denetçi	,459**	1	
Eğitim	,384**	,262**	1
** Correlation is significant at the 0,01 level (2-tailed).			

Korelasyon tablosu incelendiğinde $p < 0,01$ seviyesinde değişkenler arasındaki tüm ilişkilerin anlamlı ve pozitif yönde olduğu görülmektedir. Tablo 9'da görüldüğü üzere faktörler arasındaki korelasyon katsayıları 0,5'in altında seyretmektedir, yani faktörler arası ilişkiler zayıftır. Faktör ilişkileri arasından en yüksek olanı Bağımsız Denetim ve Bağımsız Denetçi faktörleri sağlamaktadır. Bu iki faktör arasında pozitif yönlü ($r=0,459$) bir ilişki vardır.

6.5. Hipotez Testleri

Aşağıda belirtilen hipotezleri test etmek üzere hipotezlere denk gelen sorulara (S9, S12, S16, S29, S34, S36, S38) verilen puanların ortalamasına bakılmıştır. Tablo 11'de göre tüm sorularda ortalamanın üzerinde puanlandırma olmuştur. Buna göre tüm hipotezler doğru olarak kabul edilebilir.

H1: İşletme sahipleri ve yöneticilerine göre, bağımsız denetçiler denetim faaliyetlerini yürütürken tarafsız davranmaktadır.

H2: İşletme sahipleri ve yöneticilerine göre, bağımsız denetçiler işletmedeki hata ve hilelerin önlenmesine ilişkin katkı sağlamaktadır.

H3: İşletme sahipleri ve yöneticilerine göre, bağımsız denetim finansal tabloların güvenilirliğini arttırmaktadır.

H4: İşletme sahipleri ve yöneticilerine göre, bağımsız denetim firma ile ilgili bilgi akışına katkı sağlamaktadır.

H5: İşletme sahipleri ve yöneticilerine göre, bağımsız denetim finansal tabloların vergi mevzuatına uygun hazırlanmasına ilişkin katkı sağlamaktadır.

H6: İşletme sahipleri ve yöneticilerine göre, bağımsız denetim muhasebe standartlarının uygulanmasına katkı sağlamaktadır.

H7: İşletme sahipleri ve yöneticilerine göre, bağımsız denetim iç kontrol sisteminin etkinliğini arttırmaktadır.

Tablo 11 Hipotez Testi (İfadelerin Ortalama Puanları)

Sorular	Ortalama puan (5 üzerinden)			
	İşletme sahibi ve ortağı	Yönetim Kurulu Başkanı veya Yrd.	Genel Müd.veya Gen. Müd. Yrd.	Muh. Finans Md.
9. Bağımsız denetçi denetim görevini yerine getirirken önyargısız, objektif ve tarafsız davranır.	4,25	4,5	4,67	4,59
12. Bağımsız denetçi, finansal tablolardaki bütün hata ve hileleri tespit ederek raporlamakla yükümlüdür	4,25	4,17	4,5	4,38
16. Bağımsız denetçi, muhasebe işlemlerinin mevzuat ve TMS ye uygun olmasından sorumludur.	4,25	3,67	3,78	3,82
29. Bağımsız denetim, finansal tablolara olan güven düzeyini artırır	3,75	3,83	4,33	4,46
34. Bağımsız denetim yönetime firma ile ilgili doğru bilgi akışı sağlar	5	4,17	4,17	3,95
36. Bağımsız denetim iç kontrol sisteminin etkinliğini artırır.	5	4,33	4,28	4
38. Bağımsız denetim işletme faaliyetlerinin vergi mevzuatına uygun yapılmasına katkı sağlar.	4,25	3,83	4,28	3,73

6.6. Fark Testi Sonuçları

Çalışmada verilerin dağılımının normallik analizinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk (S-W) testleri kullanılmıştır. Kolmogorov-Smirnov normallik testinde (Bağımsız Denetim: 0,013, Bağımsız Denetçi: 0,021) $p < 0.05$ olduğundan verilerin normal dağılmadığı anlaşılmış, korelasyonda Spearman katsayısına bakılmıştır.

Tablo 12 Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Bağımsız Denetim	.101	102	.013	.979	102	.113
Bağımsız Denetçi	.096	102	.021	.981	102	.163

Araştırma kapsamında bağımsız denetim, bağımsız denetçi olmak üzere faktörler iki başlık altında incelenmiştir. Bu faktör grupları ile işletmede çalışanların demografik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla fark testleri uygulanmıştır. Örneklemin yeterince büyük olmaması (demografik gruplardan çoğu $N < 30$ 'un altındadır) sebebiyle fark testlerinde parametrik olmayan Mann Whitney U ve Kruskal Wallis analizi uygulanmıştır.

Mann Whitney U Testi iki bağımsız grubun ilgilenilen değişken bakımından evrende benzer dağılımlara sahip olup olmadığını ölçmektedir (Büyüköztürk, 2007:155). Hipotezin Mann Whitney U Testi sonuçları Araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin, cinsiyet dağılımı ile bağımsız

denetimden beklentiler ve bağımsız denetçi algısı arasındaki ilişki Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo13'te verilmiştir.

Tablo 13 Bağımsız Denetim ve Bağımsız Denetçi Faktörleri ile Cinsiyet Dağılımı Arasındaki İlişki Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Bağımsız Denetim	Bağımsız Denetçi
Mann-Whitney U	578.000	644.500
Wilcoxon W	714.000	780.500
Z	-1.014	-.401
Asymp. Sig. (2-tailed)	.311	.689

Yapılan analize göre, araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin cinsiyetleri ile bağımsız denetimden beklentileri ve bağımsız denetçi algısı hakkında ($p=.311$, $p>0.05$ ve $p=.689$, $p>0.05$ olduğundan) anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin, yaş dağılımı ile bağımsız denetimden beklentiler ve bağımsız denetçi algısı arasındaki ilişki Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo14'te verilmiştir.

Tablo 14 Bağımsız Denetim ve Bağımsız Denetçi Faktörleri ile Yaş Arasındaki İlişki Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Bağımsız Denetim	Bağımsız Denetçi
Kruskal-Wallis H	2.189	2.080
Df	3	3
Asymp. Sig.	.534	.556

Yapılan analize göre, araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin yaşları ile bağımsız denetimden beklentileri ve bağımsız denetçi algısı hakkında ($p=.534$, $p>0.05$ ve $p=.556$, $p>0.05$ olduğundan) anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin iş yerindeki pozisyonlarına göre dağılımı ile bağımsız denetimden beklentileri ve bağımsız denetçi algısı arasındaki ilişki, Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15 Bağımsız Denetim ve Bağımsız Denetçi Faktörleri ile İş Yerindeki Pozisyon Arasındaki İlişki Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Bağımsız Denetim	Bağımsız Denetçi
Kruskal-Wallis H	3.959	.650
Df	3	3
Asymp. Sig.	.266	.885

Yapılan analize göre, araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin işyerindeki pozisyonları ile bağımsız denetimden beklentileri ve bağımsız denetçi algısı hakkında ($p=.266$, $p>0.05$ ve $p=.885$, $p>0.05$ olduğundan) anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin mesleki tecrübeleri ile bağımsız denetimden beklentiler ve bağımsız denetçi algısı arasındaki ilişki, Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo16'da verilmiştir.

Tablo 16 Bağımsız Denetim ve Bağımsız Denetçi Faktörleri ile Mesleki Tecrübe Arasındaki İlişki Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Bağımsız Denetim	Bağımsız Denetçi
Kruskal-Wallis H	1.865	1.890
Df	4	4
Asymp. Sig.	.761	.756

Yapılan analize göre, araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin mesleki tecrübeleri ile bağımsız denetimden beklentileri ve bağımsız denetçi algısı hakkında ($p=.761$, $p>0.05$ ve $p=.756$, $p>0.05$ olduğundan) anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin faaliyet gösterdikleri sektör ile bağımsız denetimden beklentiler ve bağımsız denetçi algısı arasındaki ilişki, Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo17'de verilmiştir.

Tablo 17 Bağımsız Denetim ve Bağımsız Denetçi Faktörleri ile Faaliyet Gösterilen Sektör Arasındaki İlişki Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Bağımsız Denetim	Bağımsız Denetçi
Kruskal-Wallis H	.930	2.109
Df	2	2
Asymp. Sig.	.628	.348

Yapılan analize göre, araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin faaliyet gösterdikleri sektör ile bağımsız denetimden beklentileri ve bağımsız denetçi algısı hakkında ($p=.628$, $p>.05$ ve $p=.348$, $p>0.05$ olduğundan) anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin faaliyet gösterdikleri işletmelerin çalışan sayısı ile bağımsız denetim ve bağımsız denetçi değişkenleri arasındaki ilişki, Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo18'de verilmiştir.

Tablo 18 Bağımsız Denetim ve Bağımsız Denetçi Faktörleri ile Çalışan Sayısı Arasındaki İlişki Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Bağımsız Denetim	Bağımsız Denetçi
Kruskal-Wallis H	1.336	2.453
Df	1	1
Asymp. Sig.	.248	.117

Yapılan analize göre, araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin çalışan sayısı ile bağımsız denetimden beklentileri ve bağımsız denetçi algısı hakkında ($p=.248$, $p>.05$ ve $p=.117$, $p>.05$ olduğundan) anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan işletme sahip ve yöneticilerinin eğitim durumları ile bağımsız denetimden beklentiler ve bağımsız denetçi algısı arasındaki ilişki, Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo19'da verilmiştir.

Tablo 19 Bağımsız Denetim ve Bağımsız Denetçi Faktörleri ile Eğitim Durumu Arasındaki İlişki Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Bağımsız Denetim	Bağımsız Denetçi
Kruskal-Wallis H	8.973	.448
Df	2	2
Asymp. Sig.	.011	.799

Yapılan analize göre; eğitim durumları ile bağımsız denetim değişkeni arasında ($p=.011$, $p>0.05$ olduğundan) farklılığın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim durumları ile bağımsız denetçi değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

7. SONUÇ

İster ulusal ister küresel boyutta olsun iktisadi sistemlerin işleyişinde işletmeler ve bu işletmelerin sunduğu finansal bilgiler hayati öneme sahiptir. Finansal tablolarda hata ve hile bulunma ihtimali, finansal tablo kullanıcılarının işletme yönetimince hazırlanan finansal tablolarında sunulan bilgilere güvenmelerini ve bu bilgilerle karar almalarını zorlaştırmaktadır. Karar verme aşamasında ilgili tarafların yararlandıkları finansal ve finansal olmayan bilginin doğruluk ve güvenilirliğinin saptanması hususunda bağımsız denetim önemli bir rol oynamaktadır. Yanlış bilgiyle alınan bir karar işletmeyi ve karar alıcıyı etkin ve rasyonel kararlar alınması noktasında zor durumda bırakacağından bilginin doğruluğu önem arz etmektedir. Bu anlamda denetim faaliyetleri, işletme ortakları ile yöneticiler arasında doğru bilgi akışında önemli bir görev üstlenmektedir.

Çalışmada bağımsız denetim ve bağımsız denetçi kavramlarına kısaca değinilmiş, veri analizi ile işletme sahipleri ve yöneticilerinin bağımsız denetim ve bağımsız denetçi algısı tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın verileri, ülkemiz genelinde bağımsız denetim hizmeti alan işletme sahipleri ve yöneticileri üzerine uygulanan ve literatüre dayalı olarak oluşturulan anket yöntemi ile elde

edilmiştir. Bu kapsamda; bağımsız denetim hizmeti alan işletme sahipleri ve yöneticilerinin bazıları ile yüz yüze görüşerek, bazıları ile e posta yoluyla gerekli açıklamalar yapılarak iletişim kurulmuş, veriler toplanmıştır. Araştırma kapsamında 360 şirkete anket formu gönderilmiştir. Cevaplanan 119 anketten 102 adedi analize elverişli bulunarak değerlendirilmeye alınmış, anketlerin 17 adedi eksik doldurulduğu için değerlendirme dışı bırakılmış, elde edilen veriler istatistiki yöntemlerle analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların %84'ü erkek, geri kalanı da kadınlardan oluşmakta ve yaş ortalaması 38'dir. Bu kişiler çoğunlukla üniversite mezunu (%73) olup, %6'sı ön lisans ve diğer %22'si ise lisansüstü eğitim seviyesindedir. Genel olarak üretim işletmesinde çalışan (%74) katılımcıların iş yerleri 200 üzeri çalışana sahip büyük işletmelerdir (%94). Yapılan görüşmelerin yarısından fazlası (%73) muhasebe, finans müdürü veya yardımcılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Ülkemizde faaliyet gösteren büyük ve orta boy işletme sahipleri ve yöneticilerinin bağımsız denetimden beklentileri ve bağımsız denetçi algısını tespit etmek amacıyla yaptığımız anket çalışmasının analiz sonuçlarına göre katılımcıların; cinsiyet, yaş, işyerindeki pozisyon, mesleki tecrübe, işletmenin çalışan sayısı ve işletmenin faaliyet gösterdiği sektör ile bağımsız denetim ve bağımsız denetçi faktörleri arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Katılımcıların eğitim durumları ile bağımsız denetçi faktörü arasında herhangi bir ilişki bulunmazken; eğitim durumu ile bağımsız denetim değişkeninde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu sonuca göre, bağımsız denetimden beklentiler ve bağımsız denetçi algısı ile katılımcıların demografik özellikleri arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına göre; işletme sahipleri ve yöneticilerinin bağımsız denetim hakkında tutumları olumlu olup, bağımsız denetimin işletmelere birçok değer kattığını düşünmektedirler.

Araştırmaya katılan işletme sahipleri ve yöneticileri bağımsız denetim uygulamalarının; işletmelerin şeffaflığına katkı sağladığını, piyasada güvenilirliğini ve iç kontrol sisteminin etkinliğini artırdığını bunun yanı sıra işletmenin kurumsallaşmasına olumlu katkı sağladığını ve finansal tablolara olan güven düzeyini artırdığını düşünmektedirler.

Ayrıca işletme sahipleri ve yöneticileri bağımsız denetimin, işletme yönetimine, işletmeye yatırım yapmak isteyen yatırımcılara ve söz konusu işletmeye kredi verecek olan kredi kuruluşlarına doğru bilgiler sağladığını ve işletmenin çalışanları ve yöneticilerinin hata ve hile yapmasını engellediği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan işletme sahipleri ve yöneticilerinin; bağımsız denetçilerin denetim faaliyetlerini yürütürken tarafsız, önyargısız davrandıkları hususunda oldukça güçlü bir yargıya sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca denetçinin bağımsızlığı konusunda rotasyona tabi tutulması gerektiğini; uzun süre aynı işletmeyi denetlemesi veya denetçinin denetim dışı hizmet vermesi durumunda denetçi ile denetim hizmeti alan işletme arasında yakın bir ilişki olacağından oluşan bu durumun denetçinin bağımsızlığını zedeleyeceğini düşünmektedirler. Bağımsız denetçinin mesleki anlamda yeterli ve yetkinliğe sahip olması gerektiğini aksi halde denetim kalitesini düşüreceğini ve denetimden beklenen faydanın sağlanamayacağını düşünmektedirler.

Araştırmaya katılan işletme sahipleri ve yöneticileri; denetim sonunda denetçinin verdiği olumlu görüşün işletmenin finansal tablolarında hata ve hile bulunmadığı anlamına geldiğini, buna ilişkin

olarak bağımsız denetimin tam güvence sağlaması gerektiğini ve hazırlanan denetim raporlarının açıklayıcı ve aydınlatıcı olması gerektiğini düşünmektedirler.

Araştırmaya katılan işletme sahipleri ve yöneticileri; bağımsız denetimin muhasebe standartlarının uygulanmasına ve finansal tabloların vergi mevzuatına uygun hazırlanmasına ilişkin olumlu katkı sağladığını düşünmektedirler.

Araştırmaya katılan işletme sahipleri ve yöneticileri; bağımsız denetçinin işletmenin finansal tablolarındaki hata ve hileleri tespit ederek raporlamakla yükümlü olduğunu düşünürken, hata ve hileye bağlı işletmenin iflasından veya zarar görenlerin zararından sorumlu tutulması hususunda daha kararsız bir tavır sergilemektedirler.

Araştırmaya katılan işletme sahipleri ve yöneticileri; özellikle iç kontrol sistemi olmayan işletmelerde bağımsız denetimin muhasebe departmanının iş yükünü artırdığını düşünmekte fakat denetim ücretlerinin yüksek olduğu veya denetimin işletmede maliyet artışına neden olduğu hususunda kararsız bir tavır sergilemektedirler.

Araştırmaya katılan işletme sahipleri ve yöneticileri; bağımsız denetim konusunda bilgi düzeylerinin düşük olduğunu ve eğitime tabi tutularak bilgi düzeylerinin artırılması gerektiğini düşünmektedirler. Araştırma sonunda araştırmaya katılan işletme sahipleri ve yöneticilerinin görüşlerine göre;

Bağımsız denetçilerin, denetim faaliyetlerini yürütürken tarafsız, önyargısız davrandıkları, işletmedeki hata ve hilelerin önlenmesine ilişkin olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bağımsız denetimin, finansal tabloların güvenilirliğini artırdığı, işletme yönetimine ve diğer ilgili taraflara bilgi akışına olumlu katkı sağladığı, finansal tabloların vergi mevzuatına uygun hazırlanmasına, muhasebe standartlarının uygulanmasına ilişkin olumlu katkı sağladığı, iç kontrol sisteminin etkinliğini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Benzer çalışmaların bu çalışmada kullanılan yöntemlerle daha geniş ölçekteki örneklem grubuna tekrarlanarak yapılması; bağımsız denetim hizmeti alan şirketlere, bağımsız denetim faaliyeti yapan denetim kurumları ve denetçilere ve de yasa koyuculara rehber olacak; denetim raporlarını kullanan bilgi kullanıcılarında güven seviyelerini artıran bir etki yaratacaktır.

KAYNAKÇA

- Alpar, R. (2003), *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemlere Giriş 1*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Altınışik, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2007), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, Sakarya; Sakarya Yayıncılık.
- Altıntaş, T. (2007). *Halka Açık Şirketlerin Bağımsız Denetiminin Kalitesinin Algılanmasına İlişkin Bir Araştırma*, (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi), İstanbul.
- Arıkan, Y. (2010), Muhasebe Mesleğinin Gelişimi ve TÜRMOB Bağımsız Denetim Merkezi, *Mali Çözüm Dergisi*, (101), 7-10.
- Aqel, S. (2013), *Bağımsız Denetim Uygulamalarında Beklenti Farkları ve Türkiye’de Algılanması Üzerine Araştırma*, (Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Baskan, T. D. (2013). *Muhasebe Hata Ve Hilelerin Önlenmesinde Bağımsız Denetimin Rolü Ve Etkinliği: Bir Uygulama*, (Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Bozkurt, N. (2006). *Muhasebe Denetimi*. İstanbul: Alfa Basım-Yayım.

- Büyüköztürk, Şener. (2007), *Sosyal Bilimler İçin Veri analizi El kitabı*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çaldağ, Y. (2007), *Denetim ve Raporlama Finansal Tablolar ve Analiz Teknikleri*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çalıyurt, K. T., ve Kesimli, İ. G. (2015), Avrupa’da Bağımsız Denetimde Mevzuat Açısından Gelişmeler ve Türkiye Yansımaları, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, (602): 13-14.
- Erol, M. (2008), İşletmelerde Yaşanan Yolsuzluklara (Hata ve Hileler) Karşı Denetimden Beklentiler, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF*, (1), 229-237.
- Esendemir, E. (2011), Finansal Bilginin Güvenilirliği ile İlgili Bağımsız Denetimin Amacı ve Bağımsız Denetim Süreci ile İlgili Son Gelişmeler, *Journal of Yasar University*, (23), 3890-3903.
- Haftacı, V. (2016), *Muhasebe Denetimi*, Umuttepe Yayınları.
- Karacan, S. ve Uygun, R. (2016) *Denetim ve Raporlama*, Umuttepe Yayınları.
- Kaval, H. (2008), *Muhasebe Denetimi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kavut A. L. (2001). Bağımsız Denetim Hizmetinden Yaralanan Firmaların Aldıkları Hizmetin Kalitesine İlişkin Görüşleri. *Yönetim*, 7-18.
- Messier F. W. (1997), *Auditing: Systematic Approach*, McGraw-Hill Printed, University of Florida.
- Özdamar, K. (2002), *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi -1,SPSS-MINITAB*, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Ulusoy, Y. (2006), *Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Bağımsız Dış Denetim*, (Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Uzay, Ş., Ve Bayat, S. B. (2016), 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Bağımsız Denetim Alanında Getirdiği Yenilikler ve Tartışmalı Konular, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF. Muhasebe Denetimi*, Özel Sayı, 1503-1513.
- Yıldız, E., ve Baskan, T. D. (2014), Muhasebe Hilelerinin Önlenmesinde Kullanılan Araçlar: BİST Şirketleri Üzerine Bir Araştırma, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (62), 1-18.